

To so stvari, ki morajo živeti same ob sebi, brez takih oficielnih pozivov. Ali pa je problem drugačen? Je izumrlo to najprirodnejše čuvstvo in ga je treba nadomestiti na umeten način? — Vse važnejše bi bilo, da bi bilo uredništvo pokazalo na muke onih mater, za katere pomenja rojstvo otroka skoro zločin nad njim, ker ga pahne v gmotno in moralno bedo in pomanjkanje; naj bi povzdignilo svoj glas za one matere, ki jim materinstvo prinaša preganjanje in zasmehovanje. Nujnejše kot poudarjanje materinstva na tak način bi bilo, poudariti socialni in gospodarski položaj mater in klicati po takšni reformi družbe, ki bo sleherni ženi omogočila roditi in vzgajati telesno in duševno zdrav rod in ki bo nudila možnost, poleg tega posvetiti se onemu delu, v katerem išče bistva in smisla svojemu življenju.

Vsak človek je enkrat en pojav, enkrat toliko, kolikor je člen one dolge verige, ki vodi iz tisočletja v tisočletja, člen, ki so prav takega rodile komponente, ki so se le enkrat v njem sešle. Zato ima svoje lastnosti in sposobnosti. Svoje sposobnosti razviti in jih pomnožiti do zadnje meje možnosti, pa je poslednja in največja naloga slehernega človeka. Razviti in uveljaviti pa more te svoje lastnosti edino in samo v preizkušnji dela. Posvetiti svoje energije najintimnejšemu, najosebnnejšemu cilju, svojemu *življenjskemu delu*, in ga podrediti skupnemu blagru človeštva, je prva in zadnja dolžnost slehernega človeka, torej tudi žene.

Te besede so bile skromen poskus, pokazati na dvoje: na hibe ženskega javnega dela pri nas v tem krogu, na drugi strani pa, opozoriti na možnosti njih odstranitve: resnična *jasnost* o tem, kam je voditi ženo, in pa *sistematično* delo za ta cilj, ki naj ga pa vrše ljudje, ki so v svoji stroki resnično doma.

OBZORNIK

G O V O R

Ob trinajsti obletnici smrti Ivana Cankarja pred predstavo „Kralja na Betajnovi“ v Narodnem gledališču.

Te besede so namenjene tej uri in temule večeru. Jutri bo poteklo trinajst let, kar je umrl avtor „Kralja na Betajnovi“, danes tri dni bo poteklo trinajst let, kar je bil Ivan Cankar pokopan.

Kaj se to pravi: biti pokopan? Ljudje na svetu najbrž samo zato tako mirne duše lahko prenesemo vsak pogreb, ker že zdavnaj dobro vemo, kako malo od človeka lahko umre. Nobena misel, ki se je kdaj rodila, nobena ljubezen, ki je kdaj gorela med nami, ne more nikoli tako daleč ugasniti in razpasti, da ne bi tisoč večnih znamenj ostalo po nji. Mi vsi se skozi te težke, pod samim črnim obupom in železnimi pezami skrušene dni prebijamo še zato, torej lahko pač samo zavoljo vsega, za kar se je človek na tej zemlji že tisoč

let pred nami boril: za malo lepote, za malo pravice in za malo svobode pod solncem. Kaj naj se torej reče, biti pokopan — za človeka, čigar vse življenje je bilo en sam silen uporen plamen od zemlje do neba in ki je slednjo kapljo krvi iz svojega srca potočil samo za razodetje in vstajenje vsega, kar je resničnega v človeku, kar je resničnega v narodu in v družbi in kar sta od nekdanj dušila k tlom nasilje in laž. Ne, spominjati se velikega človeka, se nikoli ne reče, spominjati se pokojnika; spominjati se Cankarjeve smrti, se pravi samo, pokloniti se njegovemu življenju in njegovemu velikemu delu, pokloniti se večnemu, živemu človeku, ki je nekoč bil in ki se še danes nenehoma z nami vred bori za vse, za kar se moramo biti, in ki mu še dolgo, dolgo ne bomo mogli doumeti vsega smisla in vse veličine.

Kaj je življenje in kaj je umetnost? Vse stvari, vsi ljudje in vsa njihova dejanja prihajajo od nekod in nekam gredo, vse teče skozi čas in nič nikjer za zmerom ne pristane. Človek nikoli ne ve, kako bo danes ali jutri svet preoblikoval svoj obraz. Nobena zmaga ni zadnja zmaga, noben poraz ne more nikoli do konca ostati poraz. Življenja stoletij so kakor življenja ljudi: nekje se rodijo in nekje umro — in mnogo ljudi in mnogo stoletij pade na frontah. Umetnik ne more ničesar sredi vsega tega, umetnik lahko samo vse ve in vse razodene — to je od nekdanj ves njegov neusmiljeni poklic. Ko je svet dobil novo podobo, je Cankar šel odtod in njegova smrt je bila kakor smrt Maksa Krnca na Betajnovi: padel je sredi borbe za stvar, ki še dolgo ni dobljena, Kantor je ostal kralj na Betajnovi in triumfira kar naprej. Cankarjevo delo je še zmerom samo težka, neizpolnjena dediščina in danes vemo samo to: da se mimo te dragocene dediščine nikoli več ne bo mogel premakniti čas. Po nji bo moral delati in živeti, kdor bo hotel živeti v dni, ki nam bodo brez dvoma še sijali.

Zelo prav bi bilo, da bi se človek spominjal te smrti vsako leto in vsak dan. Morda bi se tako polagoma vendarle privadil tudi tiste velike reči, ki jo slovenski ljudje tako žalostno malo znamo: morda bi se namreč polagoma privadil, tudi malo življenja in malo krvi iz svojega srca tvegati za zmago pravice in svobode, kakor se je za pravico in svobodo vsega dal Ivan Cankar.

L. Mrzel.

NEKAJ PRIPOMB K L. TESNIEREJEVI KNJIGI O OTONU ŽUPANČIČU

V „Zaključkih“ te znamenite razprave Tesnière presenetljivo poudarja, da je (ne le zanj, temveč objektivno) — Župančič več od Prešerna.

Ta trditev je, umevno, povzročila v naših naobraženih krogih obilo razgovorov in debat. Ako bi Tesnière opustil pristavek k tej svoji utemeljitvi: „*Seul Rozman a le courage de déclarer que, selon lui, Joupantchich est de la trempe de Goethe*“, bi te vrstice ne bile potrebne. Ker pa mi v tem slučaju Tesnière prisoja vlogo nekake priče, češ, da tudi jaz primerjam Župančiča celo Goetheju, sem prisiljen podati k svojemu esaju, objavljenemu v Župančičevem jubilejnem zborniku, naslednje dopolnilo:

Župančič je Goethejevega kova zato, ker ga njegovo dosedanje delo kaže kot takega: vsa njegova osebnost je obrnjena navzven, v svet, je nezaključena, odprta.